

Τι έχει πίσω απ' το τζαμί;

Στις μέρες που μεσολάβησαν από το τελευταίο τεύχος του περιοδικού που κρατάτε στα χέρια σας, οι μουσουλμάνοι μετανάστες εργάτες βγήκαν να προσευχηθούν σε δημόσιους χώρους αυτής της πόλης. Και αντιμετωπίστηκαν με τον ρατσισμό του ντόπιου και την ανησυχία του πρωτοκοσμικού. Μπορεί κανείς πραγματικός κομμουνιστής ελευθεριακός να υπερασπίζεται σκοταδιστές θρησκόληπτους; Τέτοια βαθιά ερωτήματα ταλανίζουν τα μυαλά διαφόρων (που κατά τα άλλα έχουν σταθεί απροβλημάτιστα “αλληλέγγυοι” σε πληθώρα χριστιανικών υποκειμένων).

Σε τούτο το περιοδικό λέμε πως έχουμε χάσει πολύ χρόνο στην κατανόηση αυτού του κόσμου. Λέμε επίσης πως η παιδική συμπεριφορά μας οφείλεται σε αυτό ακριβώς το χαμένο έδαφος. Οπότε αν θυμάστε ένα κείμενο “για τον Άγιο Παντελεήμονα” που είχαμε υποσκεψεί δυο τεύχη πριν, ετούτο εδώ είναι! Μπορεί κάποιοι να απογοητευτούν... Άλλα τους απογοητεύουμε συχνά.

1. Ο μόνος προβληματικός πολιτισμός: ο ταξικός πολιτισμός.

Στις 30 Ιανουαρίου του 1978, λίγο μετά την ειλογή της στην ηγεσία των συντηρητικών και ενάμιση χρόνο πριν εκλεγεί πρωθυπουργός της Μεγάλης Βρετανίας, η Margaret Thatcher χρειάστηκε να απαντήσει σε μια ερώτηση περί μετανάστευσης που της τέθηκε κατά τη διάρκεια τηλεοπτικής συνέντευξης. Είπε τα εξής:

Αλήθεια ο κόσμος είναι μάλλον φοβισμένος, φοβάται πως η χώρα θα μπορούσε να κατακλυστεί από ανθρώπους με διαφορετικό πολιτισμό, οπότε, ζέρετε, με δεδομένα τα όσα έχει προσφέρει ο βρετανικός χαρακτήρας στη δημοκρατία, στο νόμο, αλλά και όσα έχει προσφέρει σε ολόκληρο τον κόσμο, αν τυχόν υπάρξει φόβος πως αυτός ο χαρακτήρας κινδυνεύει να κατακλυστεί, ο κόσμος θα αντιδράσει και θα είναι μάλλον εχθρικός προς εκείνους που προσπαθούν να εισέλθουν...¹

Φυσικά, όπως κάθε καθώς πρέπει δημαρχός, η κυρία Θάτσερ ψευδόταν ασυστόλως. Η χώρα της οποίας φιλοδοξούσε να ηγηθεί δεν “κινδύνευε να κατακλυστεί” από κανέναν. Η Μεγάλη Βρετανία και μαζί της όλα τα ανεπτυγμένα καπιταλιστικά κράτη είχαν ήδη “κατακλυστεί” στις δεκαετίες που ακολούθησαν τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο από εκατομμύρια μετανάστες εργάτες. Αυτά τα εκατομμύρια των εργατών ήταν στην πλειοψηφία τους μουσουλμάνοι. Και δεν μαζεύτηκαν επειδή οσμίστηκαν τη φιλανθρωπία των δυτικών κοινωνιών. Όχι, ήταν μια ειδική μορφή της καπιταλιστικής συσσώρευσης που έλκει εκείνους τους εργάτες, μια μορφή κτισμένη γύρω από την αλυσίδα παραγωγής και το χαμηλό κόστος εργασίας των “ανειδίκευτου” εργάτη μάζα. Το 1978 λοιπόν, όταν η Θάτσερ θεωρούσε καλό να κρούσει τον κώδωνα του κινδύνου μπροστά στην πιθανότητα “μελλοντικού κατακλυσμού” ένων εργατών, ο μετανάστης εργάτης μετρούσε ήδη τριάντα χρόνια παρουσίας στα εδάφη των δυτικών μητροπόλεων.

Αναρωτιέται λοιπόν κανείς: γιατί το “μεταναστευτικό πρόβλημα” έγινε αντιληπτό τη δεκαετία του '70; Γιατί όχι τη δεκαετία του '50 ή του '60; Η απάντηση είναι απλή: **Γιατί στα τέλη της δεκαετίας του '60 και στις αρχές της δεκαετίας του '70 οι παλιοί τρόποι πειθάρχησης των μεταναστών εργατών στις μητροπόλεις της Δύσης έπαψαν να δουλεύουν.** Η δεύτερη και η τρίτη γενιά των μεταναστών εργατών αρνήθηκε να υπαχθεί στις συνθήκες στις οποίες υπάγονταν οι πατεράδες της. Εκείνη δεν ήταν

Μπάτσους! (και τι να είχε; λουλούδια;)

μια παθητική άρνηση. Ήταν μια συλλογική εργατική άρνηση που συντάραξε τις δυτικές κοινωνίες για δέκα χρόνια και μάλιστα όχι μόνη της, αλλά αποτελώντας μέρος της πληθωρικότητας των εργατικών αρνήσεων που συγκλόνιζαν τις δυτικές κοινωνίες από το 1965 και μετά.

Σήμερα τα μεταναστευτικά κομμάτια του λεγόμενου “68” παραμένουν άγνωστα και ακατανόητα. Είναι μεγάλο έλλειμμα αυτό, γιατί σε εκείνα τα εξεγερμένα υποκείμενα μπορούμε να βρούμε όχι απλά άγνωστους προγόνους, αλλά και τις πραγματικές αιτίες πίσω από γεγονότα και ιδεολογίες που σήμερα μας βασανίζουν ενδεδυμένα το μανδύα του ακατανόητου.

Για παράδειγμα, και για να ξαναγυρίσουμε στο πώς μιλούσε η κυρία Θάτσερ το μακρινό 1978, οι προσεκτικοί αναγνώστες θα πρέπει να το έχουν ήδη επισημάνει: Η Βρετανία “κινδύνευε να κατακλυστεί” από υποκείμενα, όχι διαφορετικού χρώματος, όχι διαφορετικής ράτσας, αλλά διαφορετικού πολιτισμού. Για πολλά θα μπορούσε κανείς να κατηγορήσει την κυρία Θάτσερ, αλλά όχι για έλλειψη διορατικότητας. Αυτή η δήλωση είναι μία από τις πρώτες επίσημες εκδηλώσεις ενός νέου ρατσισμού, διαφορετικού από τον φυλετικό ρατσισμό που παλιότερα χώριζε τους εργάτες με όρους αίματος, χρώματος και φυλής. Αυτός ο νέος ρατσισμός ήταν ένας ρατσισμός “του πολιτισμού”, μια ιδεολογία που έκρινε και χώριζε τους ανθρώπους με κριτήρια “πολιτισμικών συνθηκών” και κουλτούρας. Και είναι το είδος του ρατσισμού που μας κάνει παρέα και σήμερα. Για παράδειγμα, κανείς από τους μετανάστες εργάτες του κέντρου της Αθήνας δεν είναι “φυλετικά κατώτερος”. Είναι όμως όλοι τους “εγκληματίες”, “φορείς ασθενειών”, “επικίνδυνοι”... και κατά βάση “μουσουλμάνοι”.

Αλλά ας μην βιαζόμαστε να έρθουμε στο σήμερα. Για να καταλάβουμε καλύτερα τις ρίζες του πολιτισμικού ρατσισμού, ας δούμε πώς ένας από τους πιο πολιτικοποιημένους ασιάτες νεολαίους της εποχής περιγράφει μια αντιφασιστική διαδήλωση του 1976:

‘Ημουν στην οργάνωση International Socialist (...) στις αριστερές οργανώσεις δεν κάναμε τί-

ποτα για εμάς τους ίδιους. Οι οικογένειές μας ζούσαν σε ελεεινές συνθήκες, οι μπάτσοι δεν μας άφηναν σε χλωρό κλαρί, κάθε βράδυ μας την έπεφταν οι Paki Bashers κι εμείς το μόνο που κάναμε ήταν να μιλάμε για την επανάσταση, μια αφρορμένη επανάσταση που κάποιας κάποτε θα ερχόταν. Κι έπειτα έγινε η μεγάλη πορεία των φασιστών στο Bradford (...) Κάποια στιγμή της ημέρας είχαμε καταλήξει να κάνουμε πορεία στο κέντρο της πόλης ενώ την ίδια στιγμή οι φασίστες διαδήλωναν σε εντελώς διαφορετικό σημείο. Τελικά αποφασίσαμε να αποσπαστούμε από τους ηγέτες της κοινότητας και να πάμε [να βρούμε τους φασίστες]. Σε ολόκληρη τη διαδρομή χτυπόμασταν με την αστυνομία και κάποιοι από εμάς συνελήφθησαν. Τουμπάραμε τα βανάκια των μπάτσων και τους ελευθερώαμε. Το μάθημα που πήραμε εκείνη τη μέρα ήταν πως έπρεπε να φτιάξουμε τις δικές μας οργανώσεις (...)’²

Κάποιος που μιλάει έτσι, κατά κανέναν τρόπο δεν μπορεί να θεωρηθεί ξένος με τον “δυτικό πολιτισμό”. Αντιθέτως είναι ένα υποκείμενο που έχει φάει στα μούτρα τον “δυτικό πολιτισμό”, τόσο καλά και τόσο πολύ, ώστε να έχει καταλάβει έως και τι στα κομμάτια είναι η αριστερά αυτού του πο-

Τι μύγα τοίμπος τη Θάτσερ: Βρισκόμαστε στις 13 Αυγούστου του 1977, μόλις τέσσερις μήνες πριν από την τοποθέτηση της Θάτσερ περί “πολιτισμικού κατακλυσμού”. Το πολυεθνικό προλεταριάτο εκρίγνυται με αφορμή πορεία φασιστών μέσα στο γκέτο του Lewisham στο Νότιο Λονδίνο. Μαύροι, Ασιάτες και ντόπιοι καίνε την εθνική σημαία. Όποιος βρει ποιος πολιτισμός εκφράζεται εδώ, ας το πει.

λιτισμού, έως και τι ακριβώς είναι οι οργανώσεις “των ηγετών της κοινότητας”. Είναι ένα υποκείμενο προϊκισμένο με τα εργαλεία κατανόησης που απαιτούνται για να περιγράψει πολύ συνειδητά και πολύ καθαρά μια στιγμή ανακάλυψης της εργατικής αυτονομίας, τη στιγμή που οι Πακιστανοί νεολαίοι αποφασίζουν να αφήσουν πίσω τους τις μεσολαβήσεις της αριστεράς και των “ηγετών της κοινότητας” και αντιλαμβάνονται πως, αν είναι να χτυπήσουν τον βρετανικό ρατσισμό, πρέπει να φτιάξουν τις δικές τους οργανώσεις.

Οπότε η κυρία Θάτσερ ψευδόταν όταν μιλούσε για “ένους πολιτισμού”. Επειδή μάλιστα τα πιο πετυχημένα ψέματα είναι οι μισές αλήθειες, θα πρέπει να είμαστε ακριβείς: Πράγματι, κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '70, ο βρετανικός καπιταλισμός, όπως όλα τα ευρωπαϊκά του αντίστοιχα, αντιμετώπισε μια επίθεση στην οποία τα ειδικά “πολιτισμικά” χαρακτηριστικά έπαιζαν σημαίνοντα ρόλο. Άλλα εκείνο με το οποίο βρέθηκαν αντιμέτωποι οι πειθαρχικοί και κατασταλτικοί μηχανισμοί των ευρωπαϊκών κρατών κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '70 δεν ήταν ένας πολιτισμός εισαγόμενος σαν ξένο σώμα από έχεασμένες γυναίκες του πλανήτη. Αντιθέτως, ήταν ένας πολιτισμός, δηλαδή **ένα σύνολο συλλογικών αξιών και συλλογικών μεθόδων ύπαρξης και επιβίωσης**, που δημιουργήθηκε και άνθησε στο εσωτερικό των δυτικών καπιταλιστικών μητροπόλεων σαν σάρκα από τη σάρκα τους.

Οι Ασιάτες και Καραϊβιανοί βρετανοί νεολαίοι ήταν φορείς ενός πολιτισμού που δεν ταυτίζοταν ούτε με τις αξίες των πατεράδων τους, ούτε με τις αξίες των αφεντάδων τους. Ήταν φορείς ενός πολιτισμού - υβριδίου που θα μπορούσε να έχει παραχθεί μόνο στο συγκεκριμένο χώρο και χρόνο, φορείς των ιστορικά προσδιορισμένων συλλογικών αξιών και τρόπων επιβίωσης του πολυεθνικού εργάτη στη Βρετανία της δεκαετίας του '70. Με αυτόν τον εξοπλισμό νίκησαν πολιτικά και στρατιωτικά το βρετανικό απαρτάντ. Και όπως συμβαίνει πάντα με τις ανολοκλήρωτες προλεταριακές νίκες, το ανάγκασαν να εξελιχθεί. Ο νέος ρατσισμός, ο πολιτισμικός ρατσισμός που εντοπίσαμε πιο πριν να διατρέχει τα λόγια της μελλοντικής πρωθυπουργού του βρετανικού κράτους, προσπαθούσε να μετατρέψει ξανά τον “πολιτισμό” σε στοιχείο διαφοράς και διαχωρισμού, εικεί που τα προηγούμενα χρόνια είχε αναδειχθεί σε στοιχείο μιας νέας ταξικής ενότητας. Άλλα αυτός ο νέος ρατσισμός δεν δούλεψε και δεν θα μπορούσε να δουλέψει μόνος του.

2. Μουλτί κούλτι!

Η “πολιτισμική” μετάλλαξη του ρατσισμού έγινε μέρος του κυρίαρχου λόγου κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '70: ήταν η ιδεολογική απάντηση στις ειδικές μεθόδους ταξικής ενότητας που επιστράτευε ο πολυεθνικός εργάτης. Ήταν ο τρόπος να παραμένει κανείς ρατσιστής σε πείσμα των ιστορικών μεταβολών οι οποίες είχαν δημιουργήσει κοινωνίες πολυεθνικές, κοινωνίες όπου τα πάντα -η εκπαίδευση, η στέγαση, η υγεία, η εργασία, οι ταξικοί αγώνες- έπαυαν να είναι πολιτισμικά ή φυλετικά “καθαρά”. Ήταν η αναγκαία μετάλλαξη ενός σώματος ιδεών που η βασική του λειτουργία είναι να διαχωρίζει την εργατική τάξη, να διατηρεί τα κοινωνικά προσαπαιτούμενα του καπιταλιστικού καταμερισμού της εργασίας και τα οφέλη τους.

Η πρώτη δουλειά του ρατσισμού είναι ο διαχωρισμός της εργατικής τάξης. Άλλα αυτή η εκ νέου ανάδειξη του “πολιτισμού” από στοιχείο ενότητας σε στοιχείο διαχωρισμού δεν εμφανίστηκε μόνη της. Είχε για παρέα της δύο άλλες μεγάλες ανακαλύψεις. Η πρώτη ανακαλύψη ήδη διαφέρεται στο απόσπασμα της Θάτσερ που σχολίάζει παραπάνω και ήταν **η ιδέα της απαγόρευσης της μετανάστευσης**. Από τις αρχές της δεκαετίας του '70 και μετά, οι νομοθεσίες απαγόρευσης της μετανάστευσης ξεφύτρωσαν σαν τα μανιτάρια σε όλα ανεξαιρέτως τα αναπτυγμένα καπιταλιστικά κράτη. Είναι αλήθεια πως οι νομοθεσίες αυτού του είδους δεν αφορούσαν τόσο τους παλιούς μετανάστες. Αφορούσαν όμως όλους τους νεοφερμένους. Όσο περνούσε ο καιρός και αυτού του είδους οι νομοθεσίες ισχυροποιούνταν και μετατρέπονταν σε κοινό τόπο, οι εργατικές τάξεις των δυτικών κοινωνιών αποκτούσαν ένα παρανομοποιημένο κομμάτι, άρα ένα

κομμάτι διαχωρισμένο όχι μόνο πολιτισμικά, αλλά και νομικά και θεσμικά και αστυνομικά.

Η δεύτερη μεγάλη ιδέα που εμφανίστηκε την ίδια περίοδο ήταν **η ιδέα της πολυπολιτισμικότητας**. Αυτή η ύπουλη ιδέα, που ακόμη και σήμερα μπερδεύει τους αντιρατσιστές που πολλές φορές φτάνουν να τη θεωρούν “δικιά μας”, συνίσταται στην “εκτίμηση, αποδοχή ή προώθηση πληθώρας εθνικών πολιτισμών, σε αντιστοιχία με τη δημογραφική σύνθεση ενός συγκεκριμένου τόπου, συνήθως στο οργανωτικό επίπεδο, πχ στα σχολεία, στις επιχειρήσεις, στις γειτονιές, στις πόλεις”.³ Φυσικά δεν πρέπει να μπερδεύμαστε με τους ορισμούς. Γιατί η λέξη κλειδί εδώ δεν είναι η “αποδοχή”, αλλά η **“προώθηση” της διαφοράς των πολιτισμών ως στοιχείου διαχωρισμού** και ο τρόπος με τον οποίο αυτή η προώθηση έγινε αναπόσπαστο τμήμα των κρατικών πολιτικών. Καθόλου τυχαία, οι δεκαετίες του '70 και του '80 ήταν οι δεκαετίες που κάθε καθώς πρέπει δυτικό κράτος άρχισε να θεωρεί καθήκον την οικοδόμηση τζαμιών “για την εξυπρέτηση των θρησκευτικών αναγκών” των αλλοθρησκών υπηκόων του⁴.

Η ιδέα βέβαια δεν ήταν να φτιαχτούν τζαμιά εκεί που πρωτύτερα δεν υπήρχαν. Είναι βέβαιο ότι στις δεκαετίες εμφάνισής τους στις δυτικές μητροπόλεις οι μετανάστες εργάτες είχαν βρει τους τρόπους να “καλύψουν τις θρησκευτικές τους ανάγκες” δίχως κρατική βοήθεια. Μάλιστα το πραγματικό “πρόβλημα” ήταν ακριβώς αυτή η αυτοσχέδια κάλυψη των “αναγκών”. Γιατί κανείς μετανάστης εργάτης δεν έχει πρώτα και κύρια, ή εν πάσῃ περιπτώσει αποκλειστικά “θρησκευτικές” ανάγκες. Ένα αυτοσχέδιο τζαμί στημένο πρόχειρα μέσα σε ένα εργοτάξιο του γερμανικού σιδηροδρόμου ή σε μια γειτονιά της Αθήνας δεν είναι και δεν μπορεί να είναι αποκλειστικά χώρος προσευχής. Είναι ταυτόχρονα και χώρος γνωριμίας και χώρος συζήτησης προβλημάτων της καθημερινότητας: με άλλα λόγια χώρος οργάνωσης της επιβίωσης, συνεπώς εξ ορισμού -και φτου κακά- χώρος ταξικής οργάνωσης. Ακριβώς αυτές οι λειτουργίες των αυτοσχέδιων τζαμιών ήταν που έμπαιναν στο μάτι των κρατικών ιθυνότων. Και φυσικά κάθε κρατικά επιχορηγούμενο τζαμί πήγαινε παρέα με “υπεύθυνους ηγέτες της κοινότητας”, ηγέτες των οποίων η υπευθυνότητα ήταν ανάλογη των κρατικών τους διασυνδέσεων και χρηματικών επιχορηγήσεων.

Κι έτσι, αν η δεκαετία του '70 είδε την αποτυχία του παλιού σχήματος πειθάρχησης των μουσουλμάνων μεταναστών εργαστών, η δεκαετία του '80 σήμανε την εγκαθίδρυση και τα πρώτα βήματα ενός νέου σχήματος πειθάρχησης βασισμένου σε τρεις πυλώνες. Ο πρώτος ήταν ο πολιτισμικός ρατσισμός, δηλαδή η κοινωνική και από τα κάτω αναγνώριση του “πολιτισμού” σαν το κατεξοχήν στοιχείο παραγωγής διαχωρισμών στο εσωτερικό της εργατικής τάξης. Ο δεύτερος ήταν η απαγόρευση της μετανάστευσης, δηλαδή η κρατική πολιτική δημιουργίας ενός διαχωρισμένου και ποινικά διωκόμενου κομματιού της εργατικής τάξης. Και ο τρίτος ήταν η “πολυπολιτισμότητα”, δηλαδή η επίσημη κρατική αναγνώριση και προώθηση του “πολιτισμού” ως στοιχείου διαίρεσης και ελέγχου της εργατικής τάξης.

Στα χρόνια που ακολούθησαν, αυτά τα υποτιθέμενα αντιθετικά στοιχεία βρήκαν τους δρόμους να συνεργαστούν αρμονικά. Η απαγόρευση της μετανάστευσης δημιουργούσε κομμάτια της εργατικής τάξης διαχωρισμένα με νομικούς και κατασταλτικούς τρόπους, στερημένα από κάθε ευκαιρία επαφής, είτε με τους ντόπιους, είτε με τους νόμιμους μετανάστες εργάτες. Η “πολυπολιτισμότητα” λειτουργούσε ως επίσημη αναγνώριση και ενίσχυση των “πολιτισμικών διαχωρισμών” που θεωρούνταν ανεκτοί (όπως πχ η “αγνή” θρησκεία ως μηχανισμός ελέγχου, η ύπαρξη μπάτσων με τουρμπάνια, η ανοχή της μαντήλας). Κυρίως όμως αναγνώριζε την ύπαρξη και την πολιτική εξουσία μιας ισχνής “μουσουλμανικής” μεν, “φωτισμένης” δε ελίτ από το εσωτερικό των μεταναστευτικών κοινοτήτων και της ανέθετε μεσολαβητικό ρόλο μεταξύ των μεταναστών εργατών και του κράτους. Τέλος, ο πολιτισμικός ρατσισμός κανόνιζε ώστε, οι στα χαρτιά “αποδεκτοί” πολιτισμικοί διαχωρισμοί, όχι μόνο να θεωρούνται (και να είναι) αξεπέραστοι και αδιάσειστα στοιχεία κατωτερότητας, αλλά και να ενισχύονται με κάθε ευκαιρία.

Ναι λοιπόν: **η ταξική επίθεση των μεταναστών στη δεκαετία του '70**

Πάλι Lewisham. Λεπτομέρεια από τη μάχη σώμα με σώμα με τους φασίστες. Ο “δικός μας” στα αριστερά χαρακτηρίζεται από ασφέστατη πολιτισμική ένταξη.

περιστράφηκε γύρω από τη δημιουργία ενός υβριδικού πολιτισμού, ενός πολιτισμού του πολυεθνικού εργάτη. Και η κρατική απάντηση ήταν μια νέα γκετοποίηση με γνώμονα ακριβώς το στοιχείο του πολιτισμού. Μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '80 αυτό το σχήμα είχε αποκτήσει τρία ποδάρια (ρατσιστές - μπάτσους - "ηγέτες της κοινότητας"), είχε ξαναχτίσει τους διαχωρισμούς και είχε κατορθώσει να σταθεροποιήσει στοιχειώδως τα γκέτο των δυτικών μητροπόλεων. Άλλα η ιστορία δεν είχε τελειώσει.

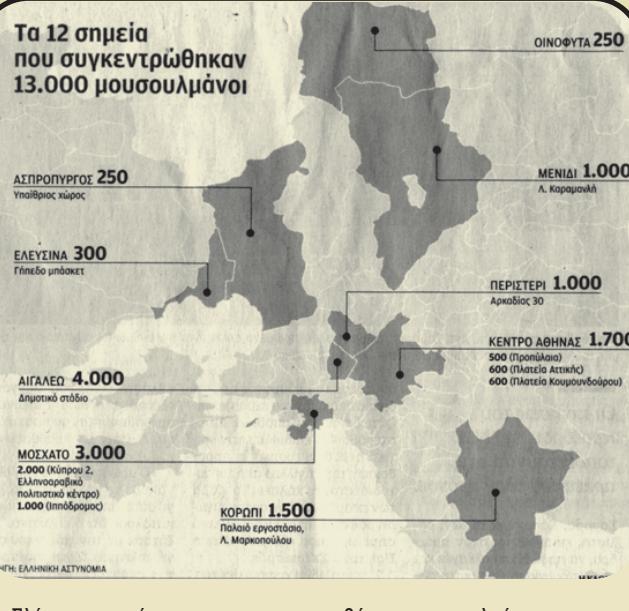
3. Αφομοίωση: το μεγάλο delete.

Είναι μάλλον γνωστή η συζήτηση για την απαγόρευση της μαντήλας στη Γαλλία που κρατάει από το 1989. Είναι επίσης γνωστές οι δηλώσεις της καγκελαρίου Μέρκελ που πριν λίγους μήνες πληροφόρησε τους Γερμανούς ότι η "πολυπολιτισμικότητα απέτυχε". Πότε ακριβώς όμως έφαγε τα ψωμάτινα της η ιδέα της "πολυπολιτισμικότητας"; Πότε ανακάλυψαν οι ιθύνοντες ότι τελικά οι μαντήλες δεν είναι αποδεκτές στους άγιους δρόμους όπου περπάτησαν οι σταυροφόροι, τα ες ες κι οι γερμανοτσολιάδες; Δεν υπάρχει συγκεκριμένη ημερομηνία. Το σίγουρο όμως είναι ότι, όχι πολύ μετά το 1990, οι "διαφορετικοί πολιτισμοί" άρχισαν να γίνονται όλοι και λιγότερο αποδεκτοί ακόμη και επισήμως. Και οι αρμόδιοι του δυτικού ρατσισμού άρχισαν να λανσάρουν μια νέα μεγάλη ιδέα. Αποφάνθηκαν πως η πάλαι ποτέ ζητούμενη "πολυπολιτισμικότητα" αποδείχθηκε ένα εγχείρημα στρυφό, κάπως ρομαντικό και πάντως ατελέσφορο. Και είπαν πως πρέπει να αντικατασταθεί από την πολιτική της "αφομοίωσης".

Βέβαια η "αφομοίωση" που ζητείται είναι τόσο αυθαίρετη όσο και η ιδέα της υποτιθέμενης "πολιτισμικής ομοιογένειας" των δυτικών κοινωνιών. Και αν το ζητούσε κανείς στα σοβαρά και δίχως την ισχύ των όπλων να στηρίζει τις απαιτήσεις του, θα μπορούσε να λάβει προς απάντησή του γνήσια απορία: Σε ποιον ακριβώς αναγνωρισμένο φορέα του δυτικού πολιτισμού πρέπει να αφομοιωθούν οι μουσουλμάνοι μετανάστες εργάτες; Στους χουλιγάνους; στους πορνοπελάτες; στους τηλεεθισμένους; στους ναρκομανίες; στους καταναλωτές; στους τσοντάκηδες; στους παχύσαρκους; στους οπαδούς του Χριστόδουλου; στους πανκς;

Πέρα από τα πικρά αστεία, ο καθένας μπορεί να καταλάβει πως τα λεγόμενα περί "αφομοίωσης" δεν είναι ένα πρόταγμα συμμόρφωσης που μπορεί να υλοποιηθεί, αλλά η **επισημοποίηση του πολιτισμικού ρατσισμού ως κρατικό δόγματος**. Πράγματι, τα χαρακτηριστικά που "αποδεικύουν τη μη αφομοίωση", είναι ακριβώς το σύνολο των εξαιρετικά εύστοχα επιλεγμένων κοινωνικών πρακτικών που υποτιμά και χλευάζει ο πολιτισμικός ρατσισμός. Τα γνωστά: Οι τρόποι διατροφής τους αστείοι, η γλώσσα τους βάρβαρη, το ντύσιμό τους γραφικό, οι τρόποι συνεύρεσής τους ύποπτοι, οι σχέσεις τους με το αντίθετο φύλο κατακρίτες, οι σεξουαλικές τους συνήθειες αδιανότες, η θρησκεία τους οπισθοδρομική, οι αντιλήψεις τους για τη ζωή και τον θάνατο επικίνδυνες, οι ιδέες τους για την οικογένεια μεσαιωνικές. Βάλτε τα τώρα στον ντορβά: διατροφή, γλώσσα, ντύσιμο, σεξουαλικές σχέσεις, κοινωνικό σχετιζεσθαι, σεξουαλικές πρακτικές, θρησκεία, αντιλήψεις για τη ζωή και για τον θάνατο. Ο ντορβάς γράφει απ' έξω με μεγάλα γράμματα "τρόποι αναπαραγωγής της εργατικής δύναμης", όχι μόνο γιατί περιέχει τα όσα ο Μαρξ αναγνώρισε σαν προσδιοριστικά στοιχεία της αξίας της εργατικής δύναμης, αλλά και γιατί περιλαμβάνει όλες τις κοινωνικές σχέσεις που μπορεί να συνιστανται και να χρησιμοποιούνται για την επιβίωση του μετανάστη εργάτη σε ένα περιβάλλον που τον έχει απαγορεύσει υπαρξιακά.

Οι πρόθυμοι κοινωνοί του πολιτισμικού ρατσισμού μπορεί να μην το καταλαβαίνουν, αλλά για τους ιθύνοντες τα πράγματα είναι ξεκάθαρα. Ακριβώς γιατί **ο "πολιτισμός" περί του οποίου μιλάνε είναι το σύνολο των τρόπων αναπαραγωγής της εργατικής δύναμης**, ακριβώς γι' αυτό η απαίτηση τους για αλλαγή αυτού του "πολιτισμού" σημαίνει στην ουσία τον **καθολικό αποκλεισμό** των μουσουλμάνων μεταναστών εργατών, είτε "νόμιμων" είτε "παράνομων". Ήδη το 2004, στη Γαλλία, μια χώρα που έχει υιοθετήσει πλήρως τα δόγματα περί αφομοίωσης, αυτός ο καθολικός κοινωνικός αποκλεισμός περιγραφόταν ως εξής:

Πλήρης καταμέτρηση των συγκεντρωθέντων μουσουλμάνων και των τόπων συγκέντρωσής τους κατέφτασε άμεσα στις ελληνικές εφημερίδες. Πηγή η Ελληνική Αστυνομία που προφανώς το ίδιο σχολαστικά μετράει και τους συμμετέχοντες στους επιτάφιους.

οι μουσουλμάνες μαθήτριες [που είχαν μπει στο στόχαστρο γιατί επέμεναν να φοράνε τη μαντήλα], όπως και οι γονείς τους και τα αδέρφια τους, ζουν σε γειτονιές στις οποίες "όποιος κινέται ελέγχεται από την αστυνομία δύο φορές τη μέρα, ειδικά όποιος ντύνεται de souche [δηλαδή παραδοσιακά]". Ζουν σε μια χώρα όπου η τελευταία προεκλογική περίοδος κινήθηκε γύρω από το ζήτημα "της επικινδυνότητας των μεταναστών" και ο νεοναζί Λεπέν ήρθε δεύτερος με 20%. Δουλεύουν σε μια χώρα όπου όταν κάποιος δίνει συνέντευξη για δουλειά "το πιο σημαντικό στοιχείο είναι η διεύθυνσή του", αν δηλαδή ζει ή όχι στα προάστια των Αράβων. Κατοικούν δίπλα σε ανθρώπους "το 78% των οποίων θεωρούν το Ισλάμ κίνδυνο για τη χώρα". Πρέπει να μάθουν να ανέχονται περισσότερες από 200 ρατσιστικές επιθέσεις τον χρόνο...⁵

Πάντως η αντικατάσταση της "πολυπολιτισμικότητας" από την "αφομοίωση" (δηλαδή την απαγόρευση) δεν είναι και τόσο δυσεξήγητη. Όπως είδαμε και παραπάνω, η "πολυπολιτισμικότητα" ήταν ένας από τους πυλώνες μιας προσωρινής διευθέτησης των τρόπων πειθάρχησης του μεταναστευτικού εργατικού δυναμικού των ευρωπαϊκών μητροπόλεων. Και στον πυρήνα της είχε μια ιδέα διαμεσολάβησης: οι "διαφορετικοί πολιτισμοί" αναγνωρίζονταν, προωθούνταν και ταυτόχρονα υπάγονταν σε επίσημους μηχανισμούς ελέγχου που περιλάμβαναν την άρθρωση του κανονιστικού ρόλου των "ηγετών της κοινότητας" με τους κρατικούς μηχανισμούς. Άλλα αυτός ο κανονιστικός ρόλος, για να υπάρχει και να μεσολαβεί, πρέπει να έχει και κάτι για να μεσολαβήσει. Η "πολυπολιτισμικότητα" βασιζόταν στην πρόθεση των δυτικών κρατών να ανεχθούν "νόμιμα" τμήματα των μουσουλμάνων μεταναστών εργατών στο εσωτερικό της επικράτειάς τους, συνεπώς στην προθυμία τους να προβούν σε ορισμένες παραχωρήσεις προκειμένου να διατηρήσουν το ξένο εργατικό δυναμικό και μαζί την κοινωνική σταθερότητα.

Άλλα -ειδικά μετά το 2001- τα πράγματα αλλάζουν θεαματικά. Από τη μια τιδιά κράτη έχουν εμπλακεί σε πόλεμο ο οποίος διόλου τυχαία εξελίσσεται στις χώρες προέλευσης των μουσουλμάνων μεταναστών εργατών. Από την άλλη (καθόλου άσκετα με το προηγούμενο) βρίσκονται στη δίνη μιας καπιταλιστικής κρίσης που καθώς οξύνεται κάνει όλο και πιο δύσκολη την εκμετάλλευση της ανθρώπινης εργασίας με τους παλιούς όρους. Το πως αντιδρούν το ξέρουμε. Ανακαλύπτουν νέους βαθύτερους τρόπους υποτιμήσης της εργατικής δύναμης. Και για τους μετανάστες εργάτες, ο πιο διαδεδομένος τέτοιος τρόπος είναι η απαγόρευση, η στρατιωτικοποίηση της εργασίας τους, η υπαγωγή τους στη δικαιοδοσία στρατιωτικών και αστυνομικών μηχανισμών⁶. Για να ξαναγυρίσουμε στο σχήμα που παραθέσαμε παραπάνω, μπορούμε να υποστηρίξουμε πως από τους τρεις πυλώνες της πειθάρχησης των μουσουλμάνων μεταναστών εργατών, η "πολυπολιτισμικότητα" εξαφανίζεται. Κι απομένουν οι ρατσιστές οι μπάτσοι και η μαφία. Ήρθε δηλαδή η ώρα να μιλήσουμε και για το ελληνικό κράτος.

4. Πολιτισμός South Balkan 2010.

"Γιατί, ω Έλληνες, η μοναδική ευρωπαϊκή πρωτεύουσα που δεν έχει τζαμί είναι η Αθήνα;" Κάτι τέτοια ρωτάνε αφελείς Ευρωπαίοι και τάχα μου ανήξεροι Έλληνες δημοσιογράφοι. Η απάντηση είναι τόσο προφανής που μπορούμε να την δώσουμε ακόμη κι εμείς. Η Αθήνα είναι η μοναδική ευρωπαϊκή πρωτεύουσα δικαίως εικοστό αιώνα η Ελλάδα είχε τους εξής "αλλόθρησκους" πληθυσμούς: τους Εβραίους σε όλη την επικράτεια και ειδικά στη Θεσσαλονίκη, τους μουσουλμάνους Τσάμηδες της Θεσπρωτίας, και τους μουσουλμάνους Τούρκους της Θράκης. Τους Εβραίους οι Έλληνες τους έδωσαν στους Γερμανούς να τους σκοτώσουν. Τους Τσάμηδες οι Έλληνες τους έδιωξαν με κανονική εθνοκάθαρση που έλαβε χώρα λίγο πριν φύγουν οι Γερμανοί, έτσι για να λέμε ότι κι αυτούς οι Γερμανοί τους διώξανε. Όσο για την τουρκική μειονότητα της Θράκης, από το 1922 και μετά η διασείριση της γίνεται υπό διάφορα καθεστώτα "εθνικής ασφάλειας". Απαγορεύεται να έρθουν στην Αθήνα, απαγορεύεται να αγοράσουν ακίνητα, απαγορεύεται να κυκλοφορούν τη νύ-

χτα, βρίσκονται υπό τη διαρκή επίβλεψη πρακτόρων της ΕΥΠ κλπ κλπ. Η Αθήνα λοιπόν δεν έχει τζαμί γιατί ουδέποτε κατά τη διάρκεια της λαμπρής ιστορίας του το Ελληνικό κράτος χρειάστηκε να παιίξει το λεπτό παιχνίδι της “πολυπολιτισμικότητας” στο οποίο τόσο επιδέξιοι έγιναν πρόσκαιρα οι εταίροι του στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Κι αυτό κυρίως γιατί το ελληνικό κράτος έχει διεξάγει το μεγαλύτερο μέρος της ύπαρξής του ως στυγή στρατιωτική δικτατορία του χειρίστου είδους, ως καθεστώς διαρκούς εθνοκάθαρσης. Είναι γι' αυτό που σήμερα θεωρείται το μοναδικά “εθνικά ομοιογένες” ευρωπαϊκό κράτος.

Κατά τα άλλα, όταν οι πρώτοι μουσουλμάνοι μετανάστες εργάτες έφτασαν μαζικά στο κέντρο της Αθήνας, τα προβλήματα της “πολυπολιτισμικότητας” και της “αφομοίωσης” είχαν ήδη

λυθεί με τους τρόπους που περιγράφαμε προηγουμένως. Για να μη νιώθουμε συνέχεια κάτοικοι οπισθοδρομικού κράτους, μπορούμε να επισημάνουμε ότι από το 1995 και μετά, ολόκληρος ο δυτικός κόσμος είχε αρχίσει να ακολουθεί το ελληνικό παράδειγμα διαχείρισης των μεταναστών εργατών. Δηλαδή ρατσιστές, μπάτσοι, μυστικές υπηρεσίες, μαφίες... όταν οι Έλληνες δούλευαν αυτά τα μοντέρνα εργαλεία στις πλάτες των “μειονοτήτων” οι Ευρωπαίοι έτρωγαν τα βελανίδια της “πολυπολιτισμικότητας” και κτίζανε τζαμιά.

Με μια πρώτη ματιά, φαίνεται πως αυτή η ξεκάθαρη στάση του ελληνικού κράτους περνάει απαρατήρητη. Να για παράδειγμα μια κλασική τοποθέτηση υπέρ της ανέγερσης τζαμιού στην Αθήνα από ένα τυχαίο δημοσίευμα του ημερήσιου τύπου:

Σύμφωνα με τον [Ναΐμ Ελγαντούρ, “πρόεδρο της Μουσουλμανικής Ένωσης Ελλάδας],

οι μουσουλμάνοι μετανάστες στη χώρα μας υπολογίζονται σε 750.000 και δεν μπορούν να ελέγχουν τα τζαμιά, που υπερβαίνουν τα 100. Επίσημος ιμάρης δεν υπάρχει και τα χρέη του εκτελεί ο κάθε μπογιαζής ή σερβιτόρος. Η Μουσουλμανική Ένωση, επισημαίνει, “προσπαθεί από χρόνια να ανακόψει το δρόμο φανατικών στοιχείων που σκοπεύουν να διαταράξουν την ειρηνική συνύπαρξή μας. Σε όλες τις μουσουλμανικές κοινότητες ακούγονται ακραίες φωνές να μην έχουμε καμία επαφή με τους χριστιανούς”. Αποκαλύπτει ότι στη χώρα μας, όπως και σε όλες τις χώρες, έχουν μεταφερθεί ουαχαμπίτες. Ανθρωποι φανατικοί, που δεν εργάζονται και ζουν από τα τζαμιά. Αρκετοί πληρώνονται με μισθούς από την Ευρωπαϊκή Ένωση Ισλαμιστικών Οργανώσεων. Έχουν ίδρυσει ισλαμιστικό κέντρο στην Αθήνα. “Μίλουν σε όλα τα τζαμιά και προσπαθούμε να τους απομονώσουμε”, τονίζει ο κ. Ελγαντούρ.”

Οι επίδοξοι “ηγέτες της κοινότητας” τα ονόματα των οποίων φιγουράρουν με κάθε ευκαιρία στα σχετικά ρεπορτάρια είναι στην καλύτερη περίπτωση μυστήριοι, αφού τόσο ο τρόπος με τον οποίο απέκτησαν το status του “προέδρου” της μίας ή της άλλης “οργάνωσης” όσο και το ποιους εκπροσωπούν, ουδέποτε αναφέρονται. Οι πολυπλήθεις τους τοποθετήσεις στα ελληνικά μημε αναλώνονται όλο και περισσότερο στην ανάδειξη του φόβητρου του “εξτρεμιστή μουσουλμάνου” κάνοντας τάχα πως δεν καταλαβαίνουν πως διατυπώνεται από το ΛΑΟΣ. Όσο για τις “λύσεις” που προτείνουν, συμπυκνώνονται στην εξής μία: ανέγερση “επίσημου” τζαμιού, προφανώς με τους ίδιους στο ρόλο του “υπεύθυνου μεσολαβητή” με τις κρατικές διασυνδέσεις, που είδαμε να χαρακτηρίζει την ευρωπαϊκή πολυπολιτισμικότητα.

Όπως όμως θα πρέπει να έχει γίνει προφανές από τα παραπάνω, αυτό δεν γίνεται. Το μοντέλο “πολυπολιτισμικότητα - μεσολάβηση” ήταν ένα μεταβατικό μοντέλο πειθάρχησης των μουσουλμάνων μεταναστών εργατών της Δυτικής Ευρώπης που ξεπεράστηκε από τα μέσα της δεκαετίας του '90. Σήμερα, το μοντέλο που υιοθετούν όλο και περισσότερο τα καπιταλιστικά κράτη (εκτός από το ελληνικό που ουδέποτε δοκίμασε κάτι αλλο) είναι το μοντέλο της στρατιωτικοποίησης της εργασίας. Και είναι ένα μοντέλο που δεν χωράει μεσολαβητές, εκτός κι αν είναι μεσολαβητές μεταξύ μπάτσων, μαφιών και μυστικών υπηρεσιών (όσο για τέτοιους πρέπει ήδη να έχει μπόλικους). Πρέπει λοιπόν να είμαστε σίγουροι ότι ακόμη και στην περίπτωση που το ελληνικό κράτος αποφάσιζε να κτίσει τζαμί στην Αθή-

να (πράγμα που θεωρούμε μάλλον απίθανο αφού δεν έχει γίνει τόσο καιρό), αυτό θα ήταν ένα τζαμί του νέου μοντέλου πειθάρχησης, με λειτουργίες καταγραφής και καταστολής, υπό σκληρή αστυνομική εποπτεία. Όχι “άλμα προς τον πολιτισμό της ανοχής”, αλλά μηδαμινή θεαματική προσθήκη σε ένα μοντέλο που δουλεύει ήδη όσο βάρβαρα μπορεί να δουλέψει.

Φυσικά όλα αυτά δεν σημαίνουν ότι στους μήνες και τα χρόνια που ακολουθούν οι μουσουλμάνοι μετανάστες εργάτες θα κάθονται με σταυρωμένα τα χέρια να περιμένουν πότε το ελληνικό κράτος θα ξαναθυμηθεί το ξεχασμένο ιδανικό της “πολυπολιτισμικότητας”. Σίγουρα θα δαιμονοποιηθούν με τρόπους και σε βαθύτα της αποκαλέσουν βάρβαρους και ανορθολογικούς, σίγουρα το “πρόβλημα της εθνικής ασφάλειας” θα αναδειχθεί σε άπλετο φως. Σίγουρα θα γίνει προσπάθεια να αναδειχθούν σαν **εκθρικός πληθυσμός**, όχι μόνο λόγω του “πολιτισμού” τους, αλλά και γιατί προέρχονται από περιοχές στις οποίες δρα ο ελληνικός στρατός. Σίγουρα η μοίρα τους είναι δεμένη με την έκβαση του παγκόσμιου πολέμου και τα γυρίσματα της καπιταλιστικής κρίσης. Όπως όλων μας.

Αλλά για τους μουσουλμάνους εργάτες είναι ζήτημα ζώντος και θανάτου να μην κάτσουν στα αυγά τους. Ήδη οργανώνονται χρησιμοποιώντας το μοναδικό καταφύγιο γύρω από το οποίο μπορούν να οργανώσουν την επιβίωσή τους σε ένα καθεστώς που τους απαγορεύει τα πάντα. Αυτό είναι βέβαια η κοινότητα, οι οικογενειακοί, πολιτισμικοί, θρησκευτικοί, εθνικοί δεσμοί που φέρνουν μαζί τους από τις χώρες προέλευσης, ακριβώς τα στοιχεία που κοροϊδεύει και δαιμονοποιεί ο πολιτισμικός ρατσισμός. Σε όλα αυτά, κάθε μέρα και ώρα προστίθενται επιπλέον κοινά στοιχεία: η εμπειρία του ρατσισμού, οι κλωτσιές των μπάτσων, τα σύνορα, οι μαφίες, η φιλανθρωπία της κακιάς ώρας, η πορεία του πολέμου -η στυγή ταξική καταπίση για όλους.

Όλοι όσοι έχουν έστω και τον παραμικρό ρόλο βοσκού σε αυτή τη χώρα, από το ελληνικό κράτος και τις υπηρεσίες του, μέχρι τα μμε, τους ηγέτες των κοινοτήτων, τα ελληνικά κόμματα, τους επιχειρηματίες μαφιόζους, τις ΜΚΟ, όλοι δουλεύουν και θα δουλέψουν σκληρότερα στο μέλλον για να αποτρέψουν εκείνο που έχει συμβεί και ξανασυμβεί στην ιστορία της μετανάστευσης, τη μετατροπή αυτής της εμπειρίας σε συνείδηση κοινής μοίρας και πολιτισμό του πολυεθνικού εργάτη. Και το παραδεχόμαστε, δεν τα πάνε κι άσχημα. Ας το σκεφτούν αυτό οι ευαίσθητοι την επόμενη φορά που θα προβληματίζονται περί του πόσο τους επιτρέπει το αδιαπραγμάτευτο αξιακό τους σύστημα να υποστηρίζουν αυτό το φρικτό πράγμα που τους δείχνει η ακατέργαστη εμπειρία τους: ανθρώπους που προσεύχονται.

Σημειώσεις

1. Αναφέρεται στο Martin Lux, Anti - Fascist '77: Σύντομη Ιστορία του Βρετανικού Αντιφασισμού σε Πρώτο Πρόσωπο, Antifa Scripta, 2008. Οι φωτό αυτής της ενότητας είναι από το ίδιο βιβλίο.
2. Μεσόλικας πια, ο Tariq Mehmoor θυμάται τι έγινε το 1976 σε μια συνέντευξη του 2006. Στο Martin Lux, όπ. πριν, σελ. 180. Το Bradford είναι πόλη της Μεγάλης Βρετανίας με μεγάλο πληθυσμό Πακιστανών Μεταναστών.
3. Ο ορισμός από το Wikipedia λίγμα “multiculturalism”.
4. Stefano Allievi, Conflicts over Mosques in Europe: Policy Issues and Trends, Initiative on religion and Democracy in Europe, 2009. Αυτή η μελέτη βρίσκεται εύκολα με το Google.
5. Το απόστασμα είναι από τη μπροσσούρα Που Σημαδεύουν; Εμάς Σημαδεύουν!: Ο αντιμουσουλμανικός πυρετός σαν εργαλείο ολοκληρωτισμού και προετοιμασία για πόλεμο που κυκλοφόρησε σε 33.000 αντίτυπα τον Γενάρη του 2007 με την υπογραφή της ομοσπονδίας αυτόνομων ομάδων, Federaction.
6. Για περισσότερα γύρω από τη στρατιωτικοποίηση της εργασίας μπορεί να δει κανείς την μπροσσούρα των Autonome antifa, Ο Φασισμός χωρίς Σβάστικα που πήρατε με αυτό το τεύχος.
7. “Στην Ομόνοια Βασιλεύει και ο Νόμος του Ισλάμ”, Συνέντευξη του Ναΐμ Ελγαντούρ, “πρόεδρου της μουσουλμανικής ένωσης Ελλάδας” στη Γεωργία Δάμα, Ελευθεροτυπία 5/11/2010.

16/11/2010, Προπύλαια. Δεν το ξέραμε, αλλά αυτό από πίσω είναι λέσι “το σύμβολο του ελληνικού διαφωτισμού”. Στην αρχή ξινίσαμε τα μούτρα. Μετά το σκεφτήκαμε: ένα πανεπιστηματικό ίδρυμα του 19ου αιώνα, χτισμένο από Δανό αρχιτέκτονα, φορτισμένο με ψευδαίσθησις κεντρικής Ευρώπης που μοστράρει αγάλματα της θεάς Αθηνάς, του Προμηθέα, και ενός διάσημου πατριώτη παπά με θυτεία κατά τη διάρκεια της Θωμανικής αυτοκρατορίας. Οπότε λίγο δωδεκάθεο, λίγο ευρωπαϊκές επιδοτήσεις, λίγο ορθοδοξία, λίγο μεγάλη ιδέα... Βρε λες;